

7. A Styrum család

Mint már említettem, 1701 májusától a Hollandiából származó Bécsben lakó Styrum család birtokába került Simontornya. A birtokszerző Styrum Miksa Vilmos nem tartózkodott Simontornyán, helyette gazdatisztjei igazgatták a birtokot. Egyik fia, (I.) Styrum Károly majd annak utóda viszont igen. (I.) Károly a vár lovagtermében lakott. Halála után 1738. február 22-én a római katolikus templom szentélye alatti családi kriptába helyezték örök nyugalomra. Elhalálózása után mostohatestvére, Styrum Sándor Zsigmond 60 évesen telepedett le Simontornyán és haláláig, 1764-ig itt is élt. A rendkívül erőszakos, könnyelműen gazdálkodó földesúr nemcsak unokaöccsével, hanem a város lakóival is kíméletlen volt. „*Badics Imrét azért verte meg, mert az ő földjén ment keresztül*”¹

Nem véletlen, hogy (II.) Styrum Károly 1749-ben felépíttette a római katolikus templom melletti, s ma is álló „nagyházat” Mária Terézia korabeli barokk stílusban, melynek két szintjén 6-6 boltíves szobát alakítottak ki.



(II.) Styrum Károly (1720-1798) és felesége Vögh Anna Mária (1727-1800)



Az 1749-ben felépített Styrum „nagyház” és barokk kapuja.²



¹ Dr. Kiss István: Simontornya krónikája – Simontornya, 1938. – 135. o. - lábjegyzet

² Mohos Aranka és Timár László tanár úr felvétele

Dr. Kiss István idején: „A ház teljes egészében épségben és lakható állapotban ma is fennáll. Az akkori mocsaras talajviszonyok miatt pilótákra épült, Mária Terézia-korabeli barokk stílusban; szép dongaboltozatú, 6-6 szobája van mind a földszinten, mind az emeleten, melyek kényelmes lakásul szolgáltak. A lépcsőzet végén az emeleti folyosót igen szép művű egykorú barokk vasajtó zárja le.”³

A XX. század elején uradalmi lakásoknak adott helyet. 1913-ig Glatz Samu intéző lakott ott feleségével és három kisleányával Wimpffen gróf szolgálatában.

Az épület az 1930-as évek elején eladás útján a zirci apátság tulajdonába került. Tőlük vásárolta meg a simontornyai római katolikus egyház, hogy a gyermeklétszámnak megfelelő tantermet tudjon kialakítani. (Áldozatvállalása hiábavalónak bizonyult, mert az 1948-ban minden iskolát államosítottak.)

Amíg az emeleti termekre nem volt szükség, addig ott ún. Úri kaszinó volt ill. bálakat tartottak a „harmonikafallal” elválasztható nagy teremben.

A II. világháború idején pincerendszerét védekezésre használták, vagyis légtalmi helyként működött.

1948-tól állami általános iskolaként, majd középiskolaként működött 2004-ig.



A Styrum nagyház mai képe. Az ódon épületben kapott helyett a Helytörténet háza és Hagyatéki galéria 2006. július 2-án. A földszinten megtekinthető

- a Börgyár emlékeit,
- a börgyártást megteremtő Fried család történetét,
- az 1848/49-es szabadságharc simontornyai honvédeit,
- az I-II. világháború simontornyai vonatkozásait,

³ Dr. Kiss István: Simontornya krónikája – Simontornya, 1938. – 137. oldal.

- az 1956-os forradalom és szabadságharc emlékét
- a holokauszt áldozatait,
- dr. Kiss István és a Pillich család szerepét,
- valamint az iskolák történetét bemutató kiállítás.⁴

Az emeleten Grantner Jenő és Kelemen Kristóf szobrászművészek alkotásai láthatók. Emellett az időszakos kiállítás és a nyitott műterem is megtekinthető.

(II.) Styrum Károly és Vögh Anna Mária boldog házasságban élt, bár öt gyermekük közül csak a legidősebb, Styrum Nepomuk János élte meg a felnőttkort. Ő is fiatalon, 36 évesen hunyt el 1791-ben egy lovaglás közben ért baleset miatt. Emlékére állították a Styrum kápolnát a Székelyi úton (a baleset színhelyén).



Az emlékmű az idők során romba dőlt. 2000-ben, a Millennium évében a Simontornyáért Alapítvány építtette újjá.

(II.) Styrum Károly hosszú évtizedek alatt felvásárolta a földeket, kúriákat, továbbá a királynővel megerősítette pénzszedési jogait:

Furdics-kúriát	1745-ben	
Queck Keresztély 2 szőlőjét		70.- ill. 1000.- Ft-ért megvásárolta
Gyurekovics Péter péli pusztáját	1747-ben	szerződés alapján megkapta
Királyi vámházat	1756-ban	115.- Ft-ért megvette
Székely István kertjét, szigetét		megvásárolta
Székely birtokot		megvásárolta
Hrabovszky Antal kúriáját		visszavásárolta
Ott fiának lakást épített		a Fundatiót
Ebesi szőlő		birtokcserével
Mária Teréziától vásári és piaci helypénzszedési jog	1765-ben	1010.- Ft-ért megvette

⁴ A kiállítások állandóak, megtekinteni időpont egyeztetéssel lehet (30/411-4970)

(II.) Styrum Károly szépen lassanként az egész simontornyai határt megszerezte. Emellett fő jövedelmét a vásári és piaci helypénzszedés, az italmérés és a kocsmák működtetése jelentette. Több mint 50 éven át buzgólkodott birtokai felvirágoztatásán többek között azzal is, hogy német majorosokat és iparosokat telepített le Simontornyán és a hozzátartozó birtokrészekre. „Inkább gazdaságának élt és sem a vármegyében, sem az országban politikai és közigazgatási téren nem jutott vezető szerephez”⁵, de félévszázados tevékenysége nyomán elkezdődött Simontornyán az ipar fejlődése.

A gróf telepítette le Simontornyán a morvaországi Fried Salamon tímárt is. (Fried bőrgyáros dinasztjáról később szólok)

(II.) Styrum Károly takarékos ember volt, de rangjának megfelelő udvartartást vezetett. Nagyúri fényűzését szolgálta az a házi zenekar, melynek karmestere a morvaországi Krammer (Krommer) Ferenc⁶ volt. →



A vallási türelmetlenségéről és erőszakos németesítő törekvéseiről híres nagyúr élete végén megváltozott. Fia halála után vagyonát az elszegényedett nemesek, valamint a jól tanuló, tehetséges szegény gyerekek alapítványára, a „Styrum Fundatio”-ra hagyta. Ebből tartották fenn azt a simontornyai menházat, mely állandóan hat előregedett-elszegényedett nemest gondozott. „A simontornyai menház egy századon át teljesítette hivatását,”⁷ de az I.



világháború utáni infláció megsemmisítette az alapítvány egész vagyonát. A menhely épületét ma is „fundációnak” nevezik, s megmaradt épületrésze a Könyök utca elején több családnak ad otthont. ↓

(II.) Styrum Károly 1798-ban, 78 éves korában hunyt el, felesége 1800-ban. A Simontornyán élt Styrum család minden tagja a római katolikus templom kriptájában került végső nyughelyre.

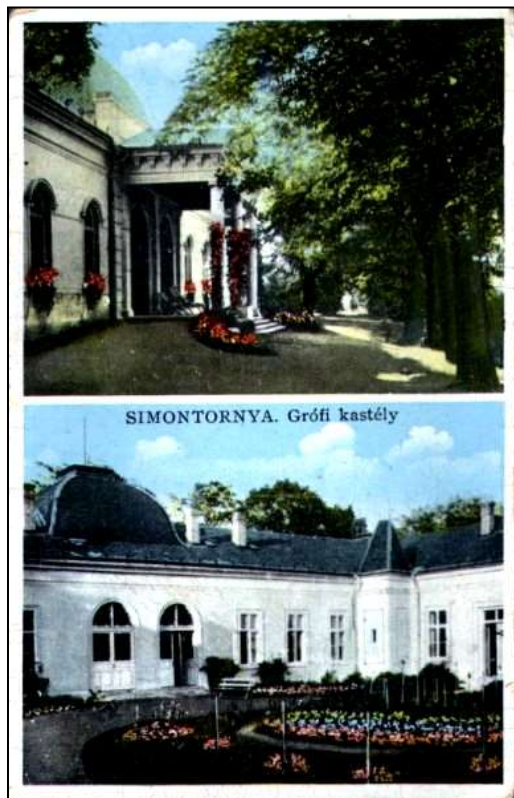
⁵ Dr. Kiss István: Simontornya krónikája – Simontornya, 1938. – 141. o

⁶ Zeneszerző és karmester, aki a simontornyai Barbacsy Antal húgát vette el feleségül, és gyakran megfordult Simontornyán. Nevét tiszteletből ma a Krammer kórus viseli.

⁷ Dr. Kiss István: Simontornya krónikája – Simontornya, 1938. – 151. o.

8. Simontornya új földesurai

(II.) Styrum Károly halála után nem sokkal a birtok a koronára szállt. 1805-ben galánthai Eszterházy Károly gróf (Styrum Károly nővérenek, Amáliának fia - Styrum Károly gróf unokaöccse) birtokcserével jutott Simontornyához. 1810-ben a régi telepesházak helyén felépíttette a grófi kastélyt angolparkkal.



8

Nem sokáig tartott az Eszterházyak uralma, 1820. március 15-től 698.500.- váltóforintért a görög származású bárói rangra jutott Sina Simon bécsi bankár kezébe került a simontornyai uradalom.



A Sina család bárói címere

Sina Simon bécsi bankár fiai, Sina György és Sina János megszerezték, megvásárolták a környék eladó birtokait. Vagyonukkal együtt tekintélyük is nőtt, 1830-ban már Tolna vármegye táblabírói tisztségét töltötték be.



Báró Sina György (1782-1856)
portréja⁹



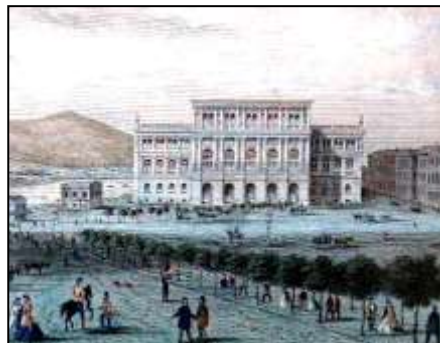
←Báró Sina János, aki 1842. szeptember 7-én „a’
táblabírói hitet letevé; ki is meglepő ékes szónoklattal ’s tiszta
magyarsággal a’ megye bizodalját megköszönvén ... a’ szegszárdi
elmekór-gyógyintézet javára ön és testvére nevében 2000 pftot ajánla...”¹⁰

⁸ Képeslap Kovács Lajosnétól és Vinczellér Józsefné Kondor Máriától. A grófi kastélyt az 1930-as években Fried Pál vásárolta meg családosi tisztviselői, mérnökei számára. A II. világháború alatt bombatalálat érte és annyira megrongálódott, hogy nem újították fel, hanem ép téglaírt más lakóházak felújítására használták fel. Így a grófi kastély megsemmisült.

⁹ Szilágyi Sándor: A magyar nemzet története - A nemzeti államalkotás kora (1815-1847) Harmadik könyv az 1832/1836-iki országgyűlés - VII. fejezet. Productiv munka.

¹⁰ Kossuth Lajos hírlapírói munkássága - Pesti Hírlap -1842.09.15. csütörtök, 178. sz.

A családnak sokat köszönhet az ország. A Simontornyán birtokot szerző Sina Simon bankja (akkor már fia, Sina György vezetésével) finanszírozta a Lánchíd építését, az unoka Sina Simon pedig 80 ezer forinttal támogatta a Magyar Tudományos Akadémia felépítését, vagyis ő volt a legnagyobb adományozó.



↑ Hodosi és kizdiai **báró Sina Simon** (1810-1876) földbirtokos, diplomata és mecénás, korának egyik leggazdagabb embere. Bőkezűen adakozott gazdasági, kulturális és emberbaráti célokra (kórházak, vakok intézete, Bazilika, Nemzeti Színház), az MTA mai épülete költségeinek jelentős részét is ő fedezte. Mezőgazdasági pályamunkákat íratott, árva gyermekeket neveltetett. Az athéni egyetem és csillagvizsgáló felállítását teljes egészében ő tette lehetővé.

Báró Sina Simon 1858-tól a Magyar Tudományos Akadémia igazgatótagja volt.¹¹ Leányai közül Anasztázia gróf Wimpffen Viktor tengerész hajóparancsnokhoz ment feleségül, így lett a Sina birtokból az elkövetkező évtizedekben Wimpffen uradalom.¹²

A Wimpffen család grófi címere



¹¹ „Ezen üdvöz intézet gyarapításához kíván részemről is járulni a végre, hogy az Akadémia saját hozzá illő lakhelyre annál hamarabb tegyen szert, nyolcvanezer pfrtot szentelek oly módon, mint ezt idemellékelt alapítólevelem tartja. Méltóztassék a tek. Társaság ezen ajánlatomat, s egyszersmind abbéli őszinte kívánatomat szívesen fogadni, hogy e tudományos intézet működéseit a nemzet érdekében mentül dúsabb siker koszorúzza! Különös tisztelettel a Tekintetes Társaság alázatos szolgája. *Báró Sina Simon.*

Bécsben aug. 14.én 1858.”

A Magyar Tudományos Akadémia Évkönyvében e levelet a következő megjegyzéssel kísérte:

„Legyenek a betűk örökre szívünkbe vésvé. E szerint Sina Simon legnagyobb pénzüsszeggel gyarapította a M. T. Akadémiát 80.000 pfrttal. gr. Széchenyi István 60.000 pfrttal, hg. Batthyány Fülöp 50.000 pfrttal.”

¹² Az egyik utódja, Wimpffenn György az 1930-as években adta el a zirci apátságának.